

Stichting Leenrecht

07-06-2008

Juridisch kader

Het auteursrecht omvat sedert 1996 een regeling van het 'leenrecht': een aanspraak van de rechthebbende op een financiële vergoeding voor het uitlenen van exemplaren van werken door voor het publiek toegankelijke instellingen zonder winstoogmerk (openbare bibliotheken). Het exclusieve verbodsrecht in de Auteurswet 1912 ten aanzien van uitlenen van een auteursrechtelijk beschermd werk is omgezet in een vergoedingsrecht mits de exemplaren van het werk door of met toestemming van de rechthebbende in het verkeer zijn gebracht (artikel 15c Aw).

Wetenschappelijke en onderwijsbibliotheken, blindenbibliotheken en de Koninklijke Bibliotheek zijn vrijgesteld van de vergoedingsplicht. Alle overige openbare bibliotheken en voor het publiek toegankelijke uitleeninstanties zijn verplicht een billijke vergoeding voor uitlening te betalen. Deze vergoeding wordt collectief geïncasseerd en verdeeld door Stichting Leenrecht. De door Stichting Leenrecht geïncasseerde gelden worden uitgekeerd door verdelingorganisaties die de diverse groepen rechthebbenden vertegenwoordigen. Stichting PRO verdeelt de voor uitgevers bestemde gelden.

De leenrechtvergoeding is overigens niet verschuldigd indien de betalingsplichtige kan aantonen dat de rechthebbende afstand heeft gedaan van het recht op een billijke vergoeding. Een dergelijke afstand kan blijken uit een daartoe strekkende mededeling op of in het exemplaar van het werk. Voorwaarde voor afstand is dat daarvan schriftelijke mededeling is gedaan aan twee stichtingen: de stichting Onderhandelingen Leenrechtvergoeding (STOL) en de incassostichting Stichting Leenrecht.

Wordt met de tijdelijke terbeschikkingstelling financieel voordeel beoogd, dan wordt het gekwalificeerd als 'verhuur' en is toestemming van de rechthebbende vereist. Educatieve uitgevers hebben een regeling met de boekhandel voor de verhuur van schoolboeken (bijlage).

Hoogte van de vergoeding

De hoogte van de vergoeding wordt vastgesteld door de STOL.

Wie heeft recht op een vergoeding?

In beginsel heeft eenieder die op grond van de Auteurswet als rechthebbende wordt aangewezen recht op een vergoeding indien het auteursrechtelijk beschermde werk wordt uitgeleend. Dat zijn in de eerste plaats de makers, zoals schrijvers, vertalers, illustratoren, fotografen, maar ook hun rechtsopvolgers zoals erfgenamen (tot 70 jaar na het overlijden van de maker) en uitgevers.

Stichting Leenrecht

Stichting Leenrecht is de organisatie die door de overheid is belast met de uitvoering van de leenrechtregeling waaronder de incasso en verdeling van de vergoedingen. De Stichting Leenrecht werd eind 1990 opgericht door een twintigtal bij de Stichting Auteursrechtbelangen aangesloten organisaties van rechthebbenden terzake van het leen- en verhuurrecht, waaronder het NUV. Doel van de stichting is de realisering van een adequate auteursrechtelijke regeling van het leen- en verhuurrecht. Een van haar taken is het optreden namens de rechthebbenden bij de uitvoering van de regeling.

De Stichting is onderverdeeld in vier secties, gebaseerd op de verschillende categorieën werken die worden uitgeleend: audio, video, visuele werken en geschriften. Voorts is voor multimedia een aparte regeling getroffen die haar aandacht richt op de uitleen van cd-rom's en cd-i's en ander gebruik van deze dragers waarvoor rechthebbenden op dit moment geen vergoeding ontvangen (zie hieronder). Het algemeen bestuur van de stichting wordt ondersteund door de vier sectie-besturen. Elke sectie heeft een eigen bestuur van vertegenwoordigers van direct betrokken rechthebbenden. De voorzitter en vice-voorzitter van elke sectie zijn afgevaardigd in het algemeen bestuur. Het NUV wijst de afgevaardigde uitgevers en vice-voorzitter aan in de Sectie Geschriften.

Vertegenwoordigers van de deelnemende organisaties bepalen in onderling overleg het beleid van de stichting, waaronder de wijze van verdeling. Eenmaal vastgestelde verdeelreglementen worden ter goedkeuring aan het College van Toezicht voorgelegd.

Stichting Leenrecht heeft met de bibliotheken afspraken gemaakt over de wijze van aanlevering van hun uitleengegevens. Door middel van een representatieve steekproef worden deze uitleengegevens verzameld. Ze vormen de basis van een jaarlijkse uitkering van een leenrechtvergoeding aan de rechthebbenden van de werken die in de steekproef zijn aangetroffen.

De auteurs- en uitgeversorganisaties binnen Stichting Leenrecht hebben afspraken gemaakt over de verdeling en wijze van uitkering van de geïncasseerde vergoedingen. In de boekensector, veruit de belangrijkste sector voor de uitlening van werken door de openbare bibliotheken, is om praktische redenen aansluiting gezocht bij de verdeelsleutel die de Minister van Cultuur al had aangebracht toen in Nederland nog sprake was van een op cultuurpolitiek gestoelde leengeldregeling: 70% voor de auteurs en 30% voor de uitgevers. Deze in het verdelingsreglement van Stichting Leenrecht vastgelegde verdeelsleutel stelt eventuele afwijkende onderlinge contractuele afspraken van auteurs en uitgevers terzijde. Ter bevordering van de Nederlandse taal - een van de cultuurpolitieke toezeggingen die Stichting Leenrecht aan de overheid moest doen - ontvangt de uitgever van een Nederlandse vertaling ook 30% en ontvangt de vertaler 70% van het voor de auteurs bestemde deel. De resterende 30% van het auteursdeel is bestemd voor de rechthebbenden op het oorspronkelijke vreemdtalige werk. Vanaf 2003 wordt de leenrechtvergoeding voor tijdschriften op 50/50-basis verdeeld.

Stichting PRO keert uit aan uitgevers

Stichting Leenrecht benoemt voor de uitkering van de leenrechtvergoedingen zogenaamde verdelingsorganisaties, onder andere Stichting LIRA voor schrijvers, Stichting SCRIO voor de makers van visuele werken en Stichting PRO voor de verdeling van het uitgeversaandeel.

Stichting PRO verkrijgt de voor de repartitie benodigde titelspecifieke gegevens uit de steekproef van Stichting Leenrecht. Uitgevers behoeven zich dus niet aan te melden. Als zij in de steekproef zijn aangetroffen, ontvangen zij een uitkeringsspecificatie. Door middel van een vrijwaring dienen zij te verklaren dat zij inderdaad de uitgever zijn van de betreffende titels. De uitkering vindt jaarlijks aan het einde van het jaar plaats.

Voor meer informatie zie www.cedar.nl/leenrecht.

Multimedia

Computerprogramma's vallen niet onder de wettelijke leenrechtregeling, tenzij zij onderdeel uitmaken van een zogenaamde informatiedrager en alleen dienen om die gegevens toegankelijk te maken. NUV, NVPI en de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) hebben een praktische regeling getroffen voor multimediaproducten.

Alle multimediatproducten die zich als 'game' kwalificeren, mogen niet zonder expliciete toestemming worden uitgeleend. Games zijn herkenbaar aan de zogenaamde PEGI-classificatie. Informatieve en educatieve software mag in beginsel wel worden uitgeleend, tenzij er in uitzonderingsgevallen een expliciet verbod op rust. Om te voorkomen dat bibliotheken steeds moeten verifiëren of een multimediatproduct wel of niet mag worden uitgeleend, is afgesproken dat NBD-Biblion een centrale rol vervult. NBD-Biblion, die de inkoop, omwerking en distributie voor bibliotheken verzorgt, zal alleen multimediatproducten aanbieden die mogen worden uitgeleend.

Op die manier bestaat er voor bibliotheken nooit een risico dat ze beschikken over niet rechtmatig uitleenbare producten. Uiteraard is voor alle uitleningen een leenvergoeding verschuldigd, die op de gebruikelijke wijze wordt vastgesteld en geïncasseerd. Alle producten die voor 1 september 2006 reeds zijn aangeschaft, kunnen tijdens de duur van de overeenkomst worden uitgeleend mits de leenvergoeding wordt betaald.